

- PRIJEDLOG -

GENDER AKCIONI PLAN GRADA ŽIVINICE ZA PERIOD OD 2020. DO 2024. GODINE

30. 06. 2020. godine

SADRŽAJ

I. UVOD.....	3
II. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	5
III. RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U GRADU ŽIVINICE	9
DEMOGRAFSKA GENDER KARTA GRADA ŽIVINICE.....	10
IV. STRUKTURA GENDER AKCIONOG PLANA GRADA ŽIVINICE.....	25
V. CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA GRADA ŽIVINICE ZA PERIOD 2020. – 2024. GODINA.....	27
VI. MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA GRADA ŽIVINICE .	32
VII. OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	33
VIII. OBRAZLOŽENJE.....	35

I. UVOD

Gender akcioni plan (GAP) Grada Živinice je strateško-planski dokument općine koji svojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na lokalnom nivou, jer je lokalni nivo vlasti najneposredniji i najbliži građanima/kama.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštivanje vladavine prava, te ekonomski rast i konkurentnost. Iako je vidljiv napredak Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova razlike su prisutne u mnogim područjima.

Gender akcioni Grada Živinice plan se odnosi na period od 2020. do 2024. godine i usklađen je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na tematiku rodne ravnopravnosti i lokalnog razvoja, i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine (2018. -2022.), kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou.

Prema Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica lokalne samouprave su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze.

U skladu sa Statutom Grada Živinice utvrđeno je da je „grad je dužan da u ostvarivanju svojih zadataka poštuje osnovna ljudska prava i temeljne slobode i da svim građanima/kama osigura jednaka prava uz poštivanje njihovog nacionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta. “ Na osnovu toga, analiza stanja na području Grada Živinice po pitanju rodne ravnopravnosti dio je implementacije projekta "Podrška izradi Gender akcionih planova (GAP) u šest lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini" koji provodi Udruženje građana „Nešto Više“ Sarajevo, a koji je podržan od strane Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Holandije. Cilj projekta je osnaživanje uloge žena u društvu te podrška lokalnim partnerstvima u procesu uspostavljanja efektivnih mehanizama za ostvarivanje ravnopravnosti spolova.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštivanje vladavine prava, te ekonomski rast i konkurentnost.

Rezultati i preporuke ove analize su osnova za pripremu Gender akcionog plana (GAP) Grada Živinice koji je strateško-planski dokument, i koji svojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na lokalnom nivou, jer je lokalni nivo vlasti najneposredniji i najbliži građanima/kama.

Udruženje Udruženje građana „Nešto Više“ iniciralo je izradu Gender akcionog plana kao strateškog dokumenta za dosljedno provođenje statutarnih obaveza jer se njime osigurava koordinirano u usmjereno djelovanje kako gradskih službi tako i Gradskog vijeća. Proces izrade LGAP odvija se u periodu januar – juni 2020. godine i obuhvata niz sastanaka gradskog tima, uglavnom radioničkog tipa uz šire konsultacije u okviru lokalnog razvojnog partnerstva.

Stoga je metodologija izrade Gender akcionog plana Grada Živinice bazirana na pristupu Evropske povelja za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou kao i Priručniku za ostvarivanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou koji je izdao Gender Centar Vlade Federacije Bosne i Hercegovine.

Sam Gender akcioni plan je usklađen sa pristupom Integrirane strategije razvoja Grada Živinice do 2026. godine, odnosno vizijom koje je definirana u strategiji, ipak niti jedna od aktivnosti nije direktno usmjerena specifično na pitanja ravnopravnosti spolova sa konkretnim utjecajem na žene i muškarce Grada Živinice.

II. Pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost spolova

Ustav BiH garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i CEDAW čime se BiH obavezuje da primjeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava.

Ujedinjene nacije (UN) kao i države članice UN imaju, u skladu s Poveljom UN, obavezu da promoviraju prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovi spola. Države članice su obavezne poštovati i promovirati ljudska prava i slobode kao osnove ekonomskog razvoja, mira i međunarodne sigurnosti. Nastavljajući pravnu tradiciju bivše Jugoslavije, ove obaveze je preuzela Bosna i Hercegovina kao članica UN od 22. maja 1992. godine. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokumenti iz oblasti ravnopravnosti spolova je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena – CEDAW.

Ravnopravnost spolova je osnovno pravo, zajednička vrijednost cijele Evropske unije, i predstavlja neophodan uslov za postizanje ciljeva Evropske unije koji se tiču razvoja, zapošljavanja i socijalne kohezije. Princip ravnopravnosti polova i jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unije, sadržan u osnivačkom ugovoru, kao i u mnogim direktivama, koje su transpozicijom inkorporisane u unutrašnje zakonodavstvo država članica.

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH¹ (ZoRS BiH) donešen je 2003. u BiH, a izmijenjen i dopunjen je 2009, čime su pravni standardi ravnopravnost spolova utvrđeni Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena postali sastavni dio pravnog sistema BiH. Zakon je najvažniji je instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise. Ovaj zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i zabranjuje diskriminaciju, te jamči jednake mogućnosti svim građanima/kama, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života. Ciljevi Zakona u pogledu zabrane diskriminacije i osiguranja ravnopravnosti spolova su prikazani shematski ispod.

---

¹ Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10)

Pored toga, Zakon obavezuje sva državna tijela, na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH je utvrđeno postojanje i obaveza uspostavljanja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova. Ovo je izuzetno bitna pravna garancija, jer osigurava pravnu sigurnost institucija za ravnopravnost spolova. U skladu sa ZoRS BiH, ključni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i, na entitetskom nivou, Gender Centar Federacije BiH i Gender centar - Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske.

Agencija i entitetski gender centri su ključne institucije za kreiranje sveobuhvatnog, sistemskog i koordiniranog pristupa provođenju ZoRS-a. Agencija i gender centri također zaprimaju i obrađuju molbe, žalbe i predstavke osoba i grupa osoba u kojima se ukazuje na povrede nekog prava iz ZoRS BiH u skladu sa Jedinostvenim pravilima za primanje i obrađivanje molbi, žalbi i predstavki osoba i grupa osoba („Službeni glasnik BiH“ broj 72/11). Agencija i gender centri pružaju stručnu podršku drugim institucijama u procesu provođenja obaveza iz ZoRS-a.

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata i zakonodavnu i izvršnu vlast na svim nivoima vlasti. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, komisije za ravnopravnost spolova Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske su aktivne i održavaju redovne sjednice, uključujući i tematske sjednice.

Osnovane su komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH, a na lokalnom nivou djeluju komisije u okviru općinskih vijeća/skupština opština u skoro svim općinama u BiH. Oko 30% lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini je razvio i/ili usvojilo i implementiralo lokalne akcione planove za ravnopravnost spolova.

Kako bi se osigurala dosljedna implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH 2006. godine usvojen je prvi Gender akcioni plan u BiH (GAP BiH) („Službeni glasnik BiH, broj 41/09) za period 2006 -2011, kao prvi strateški dokument za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti javnog i privatnog života (eng. *gender mainstreaming*). Drugi GAP BiH usvojen je 2013. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 98/13) za period 2013 -2017. Ovaj strateški dokument sadrži strateške ciljeve, koji definišu prioritete oblasti djelovanja, te programe i mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Jedna od prioriteta oblasti je rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima.

Cilj GAP BiH je da usmjeri resorna ministarstva i druge institucije u radu na uključivanju principa ravnopravnosti spolova u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji propisuje obaveze nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Na osnovu GAP BiH-a, institucije BiH donose godišnje operativne planove koji omogućavaju sistemsko i koordinirano djelovanje u procesu *gender mainstreaming-a* u institucijama.

Pored GAP BiH, doneseni su i sprovedene se i druge, sektorske, javne politike i strategije na nivou države i entiteta, koje doprinose uvođenju principa ravnopravnosti spolova u specifične prioritete oblasti (nasilje na osnovu spola, rod i sigurnost, unapređenje položaja žena na selu, rodno odgovorno budžetiranje). Na nivou države usvojen je drugi po redu Akcioni plan za implementaciju Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH za period 2014- 2017 („Službeni glasnik BiH“, 89/14), kao i Okvirna Strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2015-2018 godine („Službeni glasnik BiH“, broj 75/15).

Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Grada Živinice

Uzimajući u obzir strukturu i ustavom određenu podjelu nadležnosti između različitih nivoa vlasti u BiH donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Bosna i Hercegovina se odlučila da osigura mrežu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti te je utvrđena obaveza svih nivoa vlasti da aktivno djeluju za ravnopravnost spolova i otklanjanje diskriminacije na osnovu spola. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH koji glasi:

Član 24.

- 1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima. pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:
  - a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;
  - b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;
  - c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne

- programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;
- d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;
  - 2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:
    - a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
    - b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
    - c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.
  - 3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.
  - 4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Upravo je ovaj član Zakona o ravnopravnosti spolova osnovni pravni osnov za donošenje Gender akcionog plana Grada Živinice budući da se donošenjem ovog akcionog plana osigurava dosljednu primjenu ovog Zakona ali i drugih obaveza Grada u pogledu ravnopravnosti spolova. To je također slučaj i sa Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine koji prepoznaje značaj djelovanja i ulogu lokalnih vlasti kada je u pitanju postizanje ravnopravnosti spolova. Kao nosioci odgovornosti, a u skladu s nadležnostima lokalnih vlasti tijela jedinica lokalne samouprave su prepoznati u strateškom cilju 1. zajedno sa tijelima odnosno institucijama kantona, Federacije BIH kao i institucija BIH.

Ovaj strateški cilj je izuzetno važan za kreiranje svih aktivnosti lokalnih zajednica jer prepoznaje ključne prioritete u oblasti ravnopravnosti spolova kao i ciljeve koji bi se trebali postići do kraja provođenja Gender akcionog plana BIH. Na taj način dat je prioritetni okvir djelovanja i lokalnih zajednica i ovih šest prioriteta bi trebao biti osnov svih programa mjera koje se donose na lokalnom nivou.

III. Ravnopravnost spolova u Gradu Živinice

Za potrebe analize stanja ravnopravnosti spolova u Gradu Živinice izvršeno je prikupljanje i analiza dostupnih informacija i podataka što predstavlja i prvi korak u smislu člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Analiza stanja ravnopravnosti spolova je sagledana iz ugla ravnopravnosti spolova što omogućava utvrđivanje oblasti u kojima eventualno postoji diskriminacije ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka po pojedinim oblastima. Pored toga ovaj pristup omogućuje da se istraže uzroci takvog stanja kao i da ukaže na to kako se oni mogu promijeniti jer daje osnovu na kojoj će se temeljiti akcioni plan. Za potrebe ove analize prikupljeni su sljedeći podaci:

1. statistički podaci od strane Zavoda za statistiku,
2. administrativni podaci od strane gradskih organa i službi,
3. urađena je analiza ključnih propisa i dokumenata grada;
4. korištene su druga istraživanja i studije te stručna mišljenja.

Ovaj pristup je omogućio:

- 1) da ukaže na prioritete i ključne ciljeve koje je potrebno ostvariti i
- 2) da omogući utvrđivanje trenutnog stanja (ne)ravnopravnosti spolova kao i da utvrdi način na koji će se promjene mjeriti.

Osnovni podaci

Grad Živinice pripada Tuzlanskom kantonu koga čini 13 teritorijalno zaokruženih općinskih cjelina sjeveroistočne Bosne. Teritorij grada Živinice je smješten u kotlini gornjeg toka rijeke Spreče, koja je okružena planinama: Konjuh, Bišina, Majeвица i Ozren. Površina gradskog prostora iznosi 291 km² i zahvata južni dio teritorije Tuzlanskog kantona, naslonjen na općine: Tuzla, Lukavac, Kladanj, Kalesija i sa jugoistočne strane omeđen 10 km dugom entitetskom linijom Republike Srpske. Grad je lociran u centralnom dijelu gradske teritorije, na ušću rijeke Gostelje i Oskove i njihovom međurječju sa Sprečom na koti od 232 metra nadmorske visine. Područje sprečke doline odlikuje se umjereno kontinentalnom klimom, sjeverni dio grada je pretežno ravničarski, a južni i jugozapadni dijelovi su brdskoplaninski obrasli pretežno listopadnom šumom.

Ono što je posebno važno istaći jeste da su do početka tekuće godine Živinice bila općina koja se sastojala od 26 međusobno povezanih mjesnih zajednica. Odlukom Parlamenta Federacije, tačnije Odlukom Predstavničkog doma, a potvrđeno

od strane Doma naroda Živinice dobijaju status Grada, te time stižu određene beneficije. Shodno tome, Grad Živinice je pravni sljednik Općine Živinice, te ima zakonom određene nadležnosti Grada. Grad Živinice bilježi pozitivan trend porasta stanovništva u posljednjih pet decenija. Prema objavljenim zvaničnim podacima popisa stanovništva iz 2013. godine na prostoru Grada Živinice registrovano je ukupno 57. 765 stanovnika, što je za 43,2% više u odnosu na broj stanovnika iz 1971, odnosno 5,4% više u odnosu na broj stanovnika iz 1991. godine. Iako su Živinice u velikoj mjeri bile pogođene ratnim dešavanjima i izgubile veliki broj stanovnika, razlog povećanja broja stanovništva su razna masovna agresorska protjerivanja stanovništva sa posavskog i podrinjskog područja zemlje tokom rata. Ovdje se slio značajan dio izbjegličkog talasa, naročito Srebreničana. Zvanični podaci popisa stanovništva iz 2013. godine pokazuju da je na teritorij Živinica u periodu od 1991.godine doselilo 28.751 osoba iz drugih područja unutar Bosne i Hercegovine od čega je ukupno 18.579 žena. Danas na području Grada živi čak 28,3 % stanovnika koji imaju status raseljenih lica.

Tabela 1, Procjene stanovništva Federalni zavod za statistiku-stanje sredinom 2018. godine

	Grupe starosti			Ukupno	Prosječna starost
Godine	0-14	15-64	65+	57.886	36,35%
Broj	9.074	41.624	7.188		
%	16%	72%	12%		

Demografska gender karta Grada Živinice

Polna struktura stanovništva je uravnotežena i ne postoje znatna odstupanja. Prema podacima prema posljednjem Popisu stanovništva 2013, godine, u Živinicama je živjelo 49,7 % osoba muškog pola i 50,2 % osoba ženskog pola. Kada je u pitanju starosna struktura situacija je u odnosu na prethodne godine znatno povoljna, gdje je najveća stopa stanovništva izražena u periodu radno sposobnog stanovništva od 20-60 godina.

Grafikon 1, Stanovništvo po spolu i starosnim grupama

Prema odnosu broja žena u odnosu na muškarce velika odstupanja primjetna su kod udovica u odnosu na udovce. Što dovodi do zaključka da je životni vijek žena znatno duži u odnosu na muškarce. Ovu činjenicu možemo pripisati teškim radnim uslovima kojima su izložene osobe

muškog pola. S obzirom na geografski položaj u kojima se nalaze Živinice najveći oblik privređivanja je u poljoprivredi i šumarstvu, što zahtijeva težak fizički rad muškaraca. Pokazatelji prirodnog priraštaja stanovništva ukazuju na negativan trend u prethodnih nekoliko godina. Smanjen broj rođenih i kontinuirano povećanje broja umrlih dovelo je do činjenice da je prirodni priraštaj u 2011. godini iznosio 187, u 2015. godini 76, dok u 2019. godini taj broj iznosi čak 43 lica. Opadajući trend prirodnog priraštaja je povezan sa izrazito visokom stopom nezaposlenosti stanovništva, te činjenicom da se mladi ljudi relativno kasno osamostaljuju i zasnivaju vlastite porodice., kao i činjenica da je u posljednje vrijeme znatno povećan broj odlazaka mladih ljudi iz Bosne i Hercegovine.

Kada je u pitanju bračni status polova prema Popisu stanovništva iz 2013. godine situacija je prikazana u narednoj tabeli.

Tabela 2. Bračni status

Pol	Nikad oženjen/udata	Oženjen/udata	Razveden/razvedena	Udovac/udovica
Muškarci	6.843	15.527	511	726
Žene	4.607	15.662	651	3.338
Ukupno	11.450	31.189	1.162	4.064

Trenutna pozicija/status žena u sljedećim oblastima:

- Sprječavanje i suzbijanje nasilja po osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovine osobama;

Nasilje u porodici predstavlja jedno od temeljnih kršenja ljudskih prava. Radi se o globalnoj pojavi koja je prisutna u svim društvima svijeta i predstavlja svaki oblik fizičkog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog nasilja. Da se radi o ozbiljnom problemu govore i statistički podaci² koji pokazuju da je 47% žena u BiH tokom života iskusilo neki oblik nasilja.

Na području Grada Živinice primjenjuje se Zakon o zaštiti nasilja u porodici koji propisuje da nasilje u porodici postoji: „ukoliko postoje osnove sumnje da su učinjene radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku, seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice.“³ Podaci iz Centra za socijalni rad Živinice pokazuju da je u toku 2018. godine bilo prijavljeno 85 slučajeva nasilja u porodici, gdje su u većini slučajeva žrtve bile žene i djeca. Najčešće je prisutno psihičko ili emocionalno nasilje nad ženama i djecom (78) što je teško dokazati jer su žrtve obično iz porodica sa teškom materijalnom situacijom ili iz neznanja ne obezbijede potrebnu medicinsku dokumentaciju nadležnog neuropsihijatra, te je počinioce teško procesuirati. Posebno zabrinjavajuće saznanje jeste činjenica da postoji tamni broj⁴ nasilja punoljetne djece nad starim i nemoćnim roditeljima o čemu oni ne žele da govore, a posebno izbjegavaju prijavljivanje nadležnim institucijama. Na području Grada ne postoji sigurna kuća u

² Izvor: Agencija za ravnopravnost polova, „Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini, 2013“

³ Zakon o zaštiti nasilja u porodici (Sl. novine F BiH br.20/18)

⁴ Tamni broj predstavlja događaje koji nisu prijavljeni i za koje se ne zna da su se dogodili.

kojoj bi bile smještene žrtve nasilja. Svoju sigurnost ostvaruju u sigurnoj kući Udruženja građana Vive žene koja djeluje kao nevladina organizacija i svoje djelovanje fokusira na psihosocijalnu pomoć i podršku žrtvama rata, torture i nasilja. Navedeno udruženje pomoć pruža svim žrtvama nasilja na području Tuzlanskog kantona.

U 2018. godini od strane nadležnog Suda počinocima nasilja izrečene su sljedeće zaštitne mjere:

- Zabrana približavanja žrtvi nasilja- 7,
- Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju-4,
- Obavezan psihosocijalni tretman,-7,
- Obavezno liječenje od ovisnosti-3,
- Lišenje slobode i zadržavanje-1.

Ilustracija 1:Mjere sprečavanja i otklanjanja nasilja

Nerijetko se dešava da i kada dođe do procesuiranja počinioaca, većina žrtava odustaje od prijave, gdje se takvi slučajevi obično obustavljaju i zatvaraju službenom zabilješkom, što predstavlja posebno otežavajuću okolnost u radu i postupanju nadležnih institucija.

- Javni život i donošenje odluka;

Ravnopravnost spolova u sferi javnog života se prvenstveno ogleda kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici, a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Organi grada Živinice su Gradsko vijeće i Gradonačelnik.

Gradsko vijeće broji 31 (tridesetjednog) vijećnika, od kojih su ukupno dvije žene (nezavisna vijećnica i vijećnica ispred Stranke demokratske partije.

Predsjedavajući Gradskog vijeća i dva zamjenika su također osobe muškog spola.

Statutom Grada, kao i Poslovníkom o radu Gradskog vijeća nije propisana proporcionalna zastupljenost žena i muškaraca u ovom gradskom organu. Stalna radna tijela gradskog vijeća čini 18 (osamnaest) komisija. Poslovníkom o radu gradskog vijeća definisana su stalna radna tijela, njihovo formiranje, djelokrug rada i sl, ali nije izričito navedeno da se pri formiranju ovih tijela treba ili mora voditi računa o jednakoj polnoj zastupljenosti.

Statutom Grada Živinice propisano je da „ prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu nacionalnu i spolnu zastupljenost u skladu sa zakonom. “⁵

Grafikon 1, Učešće polova u stalnim radnim tijelima Gradskog vijeća Živinice

Komisija za jednakopravnost spolova svoju saradnju usko veže sa Udruženjem Amica Educa na realizaciji projekta „Osnaživanje žena za akcije u zajednici“ koje će se realizirati u periodu 2018-2020. godina. Navedeni projekat je potpisan između Grada Živinice i Udruženja Amica Educa, a kojim se želi educirati, osnažiti i motivirati žene sa područja Grada Živinice za ostvarivanje njihovih prava u privatnom životu kao i poboljšanje njihovog ekonomskog i društvenog položaja. Kako bi se u što većoj mjeri edukovale osobe ženskog spola, u okviru navedenog udruženja organizuje se veliki broj edukativnih radionica kako bi se podstakle žene na liderstvo u biznisu i društvenoj zajednici.

Nosilac izvršne vlasti Grada Živinice je Gradonačelnik.

Prethodna tri mandata na ovoj poziciji nalazile su se osobe muškog spola. U okviru svoje nadležnosti Gradonačelnik je donio odluku o osnivanju pet vaninstitucionalnih savjetodavnih tijela radi izvršavanja poslova iz svojih nadležnosti.

Od posebne važnosti je bilo formiranje Savjeta žena.

Osnovano je 10. 08. 2017. godine, kao što je već prethodno navedeno od strane Gradonačelnika s ciljem aktivnog uključivanja žena u društvenu zajednicu i sve ostale aktivnosti od društvenog značaja koje se provode na području Grada Živinice.

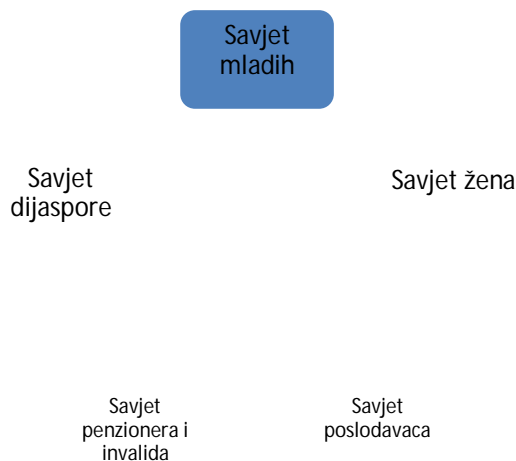
Prilikom izbora članova Savjeta ne postoje pravila, i članovi mogu biti sve žene koje žele da učestvuju u radu i time doprinesu razvoju i jačanju položaja žena u lokalnoj zajednici. Svrha Savjeta žena je aktivno učestovanje u okvirima zdravstvenih, socijalnih, ekonomskih i svih

---

⁵ Statut općine Živinice („Sl. glasnik općine Živinice“ broj: 4/12).

drugih problema i pitanja koja se nalaze u životima žena, kao snažnih faktora našeg društva. Članice Savjeta žena imaju priliku da se uključe u društvenu zajednicu i aktivno bave svim pitanjima koja se tiču statusa žena u Gradu Živinice, jer cilj svih građana je da se doprinese što boljem životu svih članova lokalne zajednice.

Ilustracija 2, Učešće polova u savjetodavnim tijelima

Mjesna samouprava je organizovana u 26 mjesnih zajednica od kojih su četiri gradske. Najmanja mjesna zajednica je Zelenika, a najveća Živinice Centar. Mjesne zajednice su: Živinice Centar, Rudar, Živinice, Dubrave Gornje, Oskova, Šerići, Dubrave Donje, Litve, Bašigovci, Đurđevik, Živinice Gornje, Tupković, Podgajevi, Priluk, Stari Đurđevik, Suha, Donja Višća, Gračanica, Gornja, Višća, Gornja Lukavica, Šišići, Donja Lukavica, Kovači, Svojat, Barice, Šahići i Zelenika.

Na mjestu predsjednika svih mjesnih zajednica nalaze se muškarci.

Ono što je bitno pomenuti je da svaka mjesna zajednica ima i Savjet mjesne zajednice koji zavisno od veličine MZ-e broji od minimalno pet članova do maksimalno jedanaest. Od ukupno 26 Savjeta mjesnih zajednica, samo njih četiri imaju po jednog ženskog člana u Savjetu MZ-e (MZ Centar, MZ Živinice Gornje, MZ Šišići, MZ Dubrave Gornje).

- Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima;

Privredni razvoj Grada Živinice proizašao je iz prirodnog nasljeđa, odnosno postojanja odgovarajućih prirodnih resursa.

Naime, osnovni prirodni resursi kojima raspolaže područje Grada i na kojima je baziran njegov dugogodišnji razvoj jesu poljoprivredno zemljište, ležišta uglja, šume itd.

Zahvaljujući bogatim nalazištima uglja Živinice su centar drvoprerađivačke industrije. Rudnici Višća, Đurđevik i Dubrave proizvode oko 3.5 miliona tona uglja, a 80% koristi za rad Termoelektrane Tuzla.

Značajan segment ekonomije čini i preko 2.000 samostalnih privrednika, trgovaca, zanatlija, ugostitelja i drugo. Nakon svršetka rata pojavljuju se nova privatna preduzeća koja se najviše bave trgovinom, zatim izradom plastične i metalne stolarije te manji pogoni prehrambene industrije.

Preduzetničku djelatnost dominantno obavljaju muškarci, registrovano je 98 osoba preduzetnika, od kojih je 64 % osoba muškog spola i 36% osoba ženskog spola.

Grafikon 2. Žene preduzetnici- stanje 2018. godine

Opšta privredna situacija i uslovljenost resursima je uslovlila izrazito nepovoljan položaj žena kada je u pitanju rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima. Ukupno je registrovano 315 privatnih preduzeća, gdje su većinom muškarci osnivači.

Registrovano je 8 državnih preduzeća, gdje su takođe muškarci osnivači.

U 323 privatna i državna preduzeća zaposleno je 4.217 radnika.

Mala stopa zaposlenosti žena uglavnom proizilazi iz činjenice da su na području Grada većinom zastupljeni „ muški poslovi“.

S obzirom na veliko bogatstvo Grada mineralnim resursima, šumama, i poljoprivrednim zemljištem većina stanovništva odnosno muškaraca zaposlena je u rudnicima Đurđevik i Dubrave, kamenolomima Kotornica i Gračanica, ili u skorije vrijeme izradom plastične i metalne stolarije.

Žene su podjednako zastupljene kada je u pitanju trgovina, i u velikoj mjeri poljoprivreda. Poljoprivredna proizvodnja je osnova za samozapošljavanje i ostvarivanje prihoda osoba ženskog spola i obavlja se uglavnom na nivou porodičnih poljoprivrednih gazdinstava.

Da se velika pažnja i akcenat posvećuje osnaživanju i jačanju položaja žena govore brojni projekti i programi koji se ostvaruju na području Grada Živinice.

Jedan od izuzetno važnih programa jeste i Program podrške marginaliziranih grupa žena, koji se provodi u saradnji sa USAID-om, a kojim je stavljen fokus na žensku populaciju iz Grada koje imaju ideje za razvoj biznisa.

Riječ je o podršci u razvoju biznisa za žene sa invaliditetom, majke osoba sa invaliditetom, žene iz ruralnih područja, žrtve nasilja te nezaposlene mlade žene.

Kreiranjem ovog Programa nastoji se stvoriti prilika za razvoj i preduzetništvo marginaliziranih grupa žena, kroz poticanje na samozapošljavanje, te veće i lakše uključivanje žena u preduzetništvo i kreiranje novih radnih mjesta. Biznisi su pokrenuti u oblasti ugostiteljstva, tradicionalnih starih zanata, poljoprivrede, uslužnih djelatnosti i proizvodnje eko povrća, te je ukupno registrovano 14 korisnica.

Tabela 3, Nezaposlenost po spolu-tokom godina

Godina	2016 (decembar)	2017 (januar)	2018 (decembar)	2019 (septembar)
Ukupno	13.859	12.073	11.209	10.237
Muškarci	6.464	5.223	4.518	3.892
Žene	7.395	6.850	6.691	6.345
Muškarci %	46,6 %	43,2%	40,3%	38%
Žene %	53,3%	56,7%	59,6%	61,9%

Kao što se vidi iz prethodne tabele u odnosu na prethodne godine dolazi do smanjenja broja nezaposlenih, te je sve veći broj lica koja nalaze zaposlenje.

Od kraja 2018. godine pa do sredine 2019. svoje zaposlenje je našlo oko 900 lica.

Smanjenju nezaposlenosti velikim dijelom doprinose i projekti koje realizuje Gradska uprava na čelu sa Gradonačelnikom, i projekti koji se realizuju posredstvom Zavoda za zapošljavanje, a svakako veliki broj stanovništva je napustio Grad Živinice i otišao u zemlje EU.

U prethodnim godinama došlo je do smanjenja broja nezaposlenih osoba u prosjeku od 5%. Međutim, situacija je izuzetno loša kad je u pitanju učešće žena u radnom kontingentu, jer se stopa nezaposlenosti žena povećala u prosjeku 3-5%.

Što dovodi do zaključka da teret nezaposlenosti na području Grada Živinice nose žene, kao teško zapošljiva kategorija.

Stopa nezaposlenosti muškaraca iznosi 38%, dok je stopa nezaposlenosti žena izražena u procentu od 62%.

Tabela 4, Stanje na evidenciji Biroa za zapošljavanje Živinice-po kvalifikacionoj strukturi

	Stepen stručnog obrazovanja								
	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PK	NK
	10.237	607	35	3.016	3	29	3.086	108	3.353
Muškarci	3.892	156	14	900	1	27	1.579	50	1.173
Žene	6.345	451	21	2.116	2	2	1.516	58	2.180
Muškarci	38%	25%	40%	29,8%	33%	93%	51%	46%	35%
Žene	62%	75%	60%	70,1%	67%	7%	49%	54%	65%

Kako bi se smanjio broj nezaposlenih lica koji se nalaze na evidenciji Biroa za zapošljavanje Gradska uprava na čelu sa Gradonačelnikom potpisala je veliki broj projekata koji imaju za cilj da daju podsticaj preduzetništvu i samozapošljavanju naročito mladih ljudi sa područja Grada, kroz sufinansiranje troškova pokretanja i razvoja vlastitog biznisa (Start-up projekti). Visina bespovratnih sredstava po biznis planu može iznositi maksimalno do 10.000 KM. Pored novčane podrške svi učesnici ostvaruju pravo korištenja kancelarijskog prostora u Poslovnom inkubatoru Grada.

- Obrazovanje, nauka, kultura i sport;

Na području Grada organizovano je predškolsko, osnovno, i srednje obrazovanje. Prema procjeni predstavnika lokalne samouprave stopa pismenosti punoljetnih lica u toku 2014/15 godine iznosila je 80%, dok je stopa pismenosti kod maloljetnih lica 95%.

Predškolsko obrazovanje je u nadležnosti gradskih vlasti, a realizuje se u javnim i privatnim ustanovama kroz odgojno-obrazovni rad usklađen sa Programom rada predškolskih ustanova Federacije BiH.

Skupština Tuzlanskog kantona je usvojila Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, kojim je regulisano osnivanje javne predškolske ustanove na nivou Grada, i obavezu predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu u godini prije polaska u osnovnu školu.

Shodno tome, uspostavljen je rad jedne predškolske ustanove JU „Dječije obdanište“ Živinice čiji je osnivač Gradsko vijeće Živinice. U pedagoškoj 2018/19 godini upisano je 277 djece, raspoređenih u 10 (deset) odgojnih grupa uz dodatnu školsku grupu kao 11 (jedanaestu). Zaposleno je 18(3M+15Ž) uposlenika, a na čelu ove odgojno obrazovne ustanove nalazi se žena. Na teritoriju Grada djeluje i privatna predškolska ustanova „Mery Isabel“, u čijem se sastavu nalazi i Poslovna jedinica „Školarci“. Djeca su raspoređena u 3 (tri) grupe. Ova ustanova broji ukupno 4 zaposlena lica.

Osnovno obrazovanje je obavezno i besplatno. U nadležnosti je Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Vlade Tuzlanskog kantona. Na području Grada Živinice osnovno obrazovanje odvija se u 9 centralnih i 5 područnih škola. Primjetan je opadajući trend broja učenika u osnovnim školama koji se javlja kao posljedica pada nataliteta, nezaposlenosti, izraženih migracija stanovništva i sl.

Srednjoškolsko obrazovanje je zakonski regulisano na nivou kantona i obavlja se u skladu s važećim Zakonom o srednjem obrazovanju i odgoju kojeg je Skupština Tuzlanskog kantona donijela 2011. godine. Na području Grada srednjoškolsko obrazovanje provodi se kroz dvije institucije i to JU „Gimnazija“ Živinice i JU „Mješovita srednja škola Živinice“. Škole se nalaze u jednom školskom kompleksu sa glavnim objektom u kojem se odvija nastavni proces u obje škole odvojeno. Dok u JU Gimnazija učenici stječu opće obrazovanje, u JU Mješovita škola Živinice učenici se obrazuju u 12 različitih strukovnih profila, uključujući četverogodišnje i trogodišnje programe sticanja srednje stručne spreme.

Tabela 5, Pokazatelji o stanju osnovnog i srednjeg obrazovanja

Osnovno obrazovanje	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj nastavnika	Broj učenika	Broj učenika na 1000 stanovnika
2016	14	268	406	5. 535	96
2017	14	250	388	5. 457	94
2018	14	263	386	5. 348	92
Srednjoškolsko obrazovanje					

2016	2	61	138	1.503	26
2017	2	65	134	1.559	27
2018	2	66	134	1.596	28

Kao što se vidi iz tabele, postoji stalni trend smanjivanja učenika u osnovnoj školi.

S obzirom da su podaci prikazani samo za posljednje tri godine, bitno je napomenuti da je u odnosu na 2011. godinu broj učenika znatno manji (u toku 2011. godine osnovnu školu je pohađalo 5.853 učenika). Kada je u pitanju srednjoškolsko obrazovanje ne postoje velika odstupanja, s obzirom da na teritoriju Grada djeluju dvije škole koje pružaju širok spektar zanimanja.

Važno je napomenuti da u stručnim školama u okviru MSS, postoji pet smjerova : Električar, Autoelektričar, Automehaničar, Zavarivač i Instalater centralnog grijanja.

U školskoj 2018/19 i 2019/20 kada su u pitanju gore navedena zanimanja nije upisan nijedan učenik ženskog spola.

Također, u Elektrotehničkoj školi veoma je mali broj upisanih ženskih učenika u odnosu na muške učenike u posljednje dvije godine.

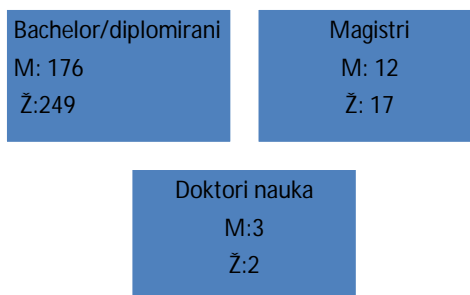
Iako je evidentno da postoje zanimanja koja nisu podjednako zastupljena kod oba spola kao što je navedeno u primjeru iznad, međutim, često u ovakvim slučajevima nedovoljna zastupljenost žena u određenim zanimanjima nije stvar nedovoljnog interesovanja istih, već su u pitanju socijalno devijantne pojave poput ustaljenih stereotipa da se žene ne mogu baviti određenim zanimanjima, te posljedično pojava diskriminacije i segregacije kada se žene sa određenim zanimanjima percipiranim kao "muška" zanimanja nađu na tržištu rada.

Pored javnih ustanova srednjoškolskog obrazovanja, na području Grada od 2013. godine djeluje i Privatna Ustanova „Centar za obrazovanje i obuku odraslih tehničke struke“ uspostavljena u skladu sa Zakonom o srednjem obrazovanju. Cilj ove ustanove jeste da omogući obrazovanje i osposobljavanje osobama koje su prerasle ili u toku formalnog obrazovanja nisu mogle ostvariti pretpostavke za završetak srednje stručne ili tehničke škole. Navedeni centar nudi obrazovanje za 21 različit strukovni profil, a do sada je kroz ovu ustanovu edukovano preko 240 polaznika.

Na području Grada Živinice od 2017. godine djeluje i jedna privatna visokoškolska ustanova, koja djeluje kroz Pravni fakultet i Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju Univerziteta u Travniku. Studenti sa područja Grada visoko obrazovanje uglavnom stižu na Univerzitetu u Tuzli, a prema procjenama lokalne vlasti primjetan je trend porasta odlaska mladih ljudi na studije u inostranstvo.

Grafikon 3, Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu

Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, u populaciji stanovništva starog 15 i više godina, 14,40% stanovništva je bez ikakvog obrazovanja ili sa nepotpunim osnovnim obrazovanjem, gdje su osobe ženskog spola zastupljene sa 86%. Samo osnovnu školu ima 19,30% populacije od čega 60,4% osoba ženskog spola. Završenu srednju školu posjeduje 42,80% stanovništva od čega 37% žena, kad je u pitanju viša škola, fakultet i naučna zvanja ima 48,74% stanovništva, od čega 45% žena.

Nosilac kulturnih aktivnosti je JU Bosanski kulturni centar, koji djeluje od 1966. godine. Objekat ove ustanove je smješten u centru Grada, i njegove aktivnosti su kultura, obrazovanje i informisanje. U sklopu centra nalaze se i gradska biblioteka, gradsko pozorište/kino dvorana i prostorije JU RTV Živinice.

Gradska biblioteka baštini tradiciju Narodne biblioteke, ne zna se tačan datum njenog nastanka, samo se u knjigama spominje da je od 1949. godine postojala Narodna biblioteka. Biblioteka raspolaže sa raznovrsnim knjižnim fondom i u svom sastavu posjeduje oko 27. 000 knjiga. Gradsku biblioteku čine Posudbeno odjeljenje i Čitaonica. U sklopu Centra djeluje i Gradsko pozorište. Koje je osnovano 1974. godine i tokom četiti dekade svog postojanja postalo je repektabilan dom kulture u regiji. Pored pozorišnih događaja Centar ima funkciju i kino sale čime se nastoji oživjeti i filmska umjetnost na području Grada.

Kada su u pitanju sportske aktivnosti pored RK Konjuh na području Grada je registrovano još 35 sportskih udruženja, prvenstveno onih koji su organizovani kao nogometni klubovi. U decembru 2012. godine u Živinicama je osnovan i prvi ženski fudbalski klub Fortuna.

Kada su u pitanju ostala sportska udruženja, najzastupljenija su ona koja afirmišu razvoj borilačkih vještina u kojima postoji proporcionalna zastupljenost djece muškog i ženskog spola.

Civilno društvo sastoji se od akcija građana (svih ljudskih bića) pojedinačno i zajedno, usmjerenih ka poboljšanju lokalne zajednice i društva.

Civilno društvo u Gradu Živinice čine organizacije osnovane u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine.

Organizacije civilnog društva u Gradu su relativno razvijene.

Upravo zbog te činjenice Grad Živinice je putem gradskih službi posvetio značajnu pažnju saradnji sa nevladinim sektorom. Civilno društvo može se podijeliti u dvije kategorije i to: sportska udruženja i ostala udruženja kao „klasični“ NVO-i, koji se finansiraju iz gradskog budžeta. Ne postoji validna baza podataka o organizacijama civilnog društva, ali prema raspoloživim podacima gradske službe procjenjuje se da na području Grada djeluje oko 102 nevladine organizacije. Neke od njih su: „Planinarsko društvo Drenik“, RK „Konjuh“, BZK „Preporod“, Škola sporta „Colibri“, Udruženje Roma „Romano“, OO „Crveni križ“, Udruženje „Izvor Selsebil“, Udruženje „Centar za djecu sa višestrukim smetnjama“, Udruženje građana „Sumejja“ i dr. Polna struktura udruženja uslovljena je profilom organizacije pa su tako u lovačkom i ribolovačkom udruženju isključivo osobe muškog spola, dok su u Udruženju građana „Sumejja“ uglavnom osobe ženskog spola.

Kada su u pitanju nacionalne manjine na teritoriji Grada Živinice nalaze se tri romska naselja, od čega su dva multietničkog karaktera (Živinice Gornje i Ciljuge), a jedan je isključivo naseljen Romima (Savino Brdo koje je u posljednje vrijeme znatno iseljeno). U ovoj populaciji veliki je broj nezaposlenih i siromašnih i svi se susreću sa istim problemima: često nikakvo obrazovanje, nedostatak profesionalnih kvalifikacija, nedostatak zdravstvenog osiguranja, loši životni uslovi i sl. Veliki broj djece nema niti osnovno obrazovanje, mali broj se odlučio na srednjoškolsko obrazovanje ili u toku školovanja prekine sa obrazovanjem, naročito kada su u pitanju djevojčice.

- Zdravlje, prevencija i zaštita;

Jedina zdravstvena ustanova na području Grada je JU Dom zdravlja Živinice kao ustanova koja je osnovana u cilju pružanja primarne zdravstvene zaštite i dijelom sekundarnog nivoa zdravstvene zaštite na području Grada. U svom sastavu broji 19 područnih ambulanti, te Hitnu pomoć. Organizovana je kao jedinstvena zgrada smještena u strogi centar urbanog dijela Grada, i u njenom sastavu djeluje 31 tim porodične medicine. Najbliža ustanova sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite je JU Univerzitetski Klinički Centar Tuzla udaljen od Grada cca. 20 km.

U strukturi zaposlenih je 578 lica od čega je 407 osoba ženskog spola i 171 osoba muškog spola. Doktora medicine specijalista ima 50, doktora stomatologije 12 i sl. S obzirom na karakter djelatnosti osobe ženskog spola su zastupljenije sa čak 70%. U svom sastavu broji 16 službi koje se bave različitim poslovima zbog kojih su osnovane, a u konačnici djeluju kao jedan tim. Posebno je važno istaći postojanje i rad Službe za zdravstvenu zaštitu žena. Na mjestu rukovodioca ovih Službi postoji proporcionalna zastupljenost (8M+8Ž).

Pokrivenost stanovništva zdravstvenim osiguranjem posljednjih godina je na nivou od 90% od ukupnog broja. Na evidenciji Zavoda zdravstvene zaštite Grada Živinice 49.871 osoba ostvaruje pravo na zdravstvenu zaštitu, međutim ne postoje podaci razvrstani po spolu što se tiče nosioca osiguranja.

Grafikon 4, Nosioci osiguranja zdravstvene zaštite po godinama

Najveći broj građana koji imaju zdravstveno osiguranje jesu građani u statusu penzionera odnosno građani od 50 i više godina. Broj mladih je znatno manji, iz razloga što većina ima zdravstveno osiguranje nekih drugih država najčešće slovensko, jer se nosioci osiguranja tih porodica nalaze na teritoriju navedenih država zbog zaposlenja.

- Socijalna zaštita;

Socijalna zaštita predstavlja najsloženiju oblast društvenog života i kao takva Ustavom i Zakonom je definisana kao djelatnost od posebnog društvenog interesa. Usmjerena je na osiguranje socijalne sigurnosti građana i porodica koje se sticajem različitih društvenih i životnih okolnosti nađu u stanju socijalne potrebe.

Glavni nosilac socijalne zaštite je Centar za socijalni rad Živinice. Služba za socijalni rad uspostavljena je od 1978. godine, a JU Centar za socijalni rad egzistira od 1995. godine. Centar pruža usluge korisnicima koji se nađu u stanju socijalne potrebe, te koristeći metode stručnog socijalnog rada nastoji otkloniti uzroke koji su doveli do tog stanja ili ih bar u što je moguće većoj mjeri ublažili. Gradsko vijeće je osnivač navedenog Centra, i sredstva za rad se obezbjeđuju iz gradskog budžeta. Od dnevnih centara na području Grada postoji samo Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju „Vrati mi osmijeh“ gdje sve aktivnosti provodi navedeno udruženje. Moljetnici sa smetnjama u razvoju, odrasle osobe i stara i iznemogla lica smještaju se u neku drugu ustanovu na području Tuzlanskog kantona. Ukupno je zaposleno 15 zaposlenika. U okviru pomoći koje Centar pruža svojim korisnicima, postoje i naknade čiji su nosioci osobe ženskog spola. Najčešće se radi o programima koje se odnose na nezaposlene žene, i majke porodilje kao marginalizirane skupine stanovništva.

Naknada umjesto plate ženi-majci koja je u radnom odnosu za vrijeme porodiljskog odsustva. Visina naknade zavisi od visine prosjeka plate ostvarene kod poslodavca u posljednjih šest mjeseci prije rođenja djeteta, odnosno prije stupanja na porodiljsko odsustvo. Broj korisnika ove naknade iznosi 143.

Pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majku dojilju-ovaj vid pomoći omogućen je tokom 2018. godine. Pravo na naknadu imaju nezaposlene majke ukoliko njihov prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 25% prosječne plate u TK. Broj korisnika ove novčane naknade iznosi 54.

Pravo na jednokratnu novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta- pravo na ovaj vid pomoći nezaposlene majke mogle su ostvariti ukoliko su oba roditelja novorođenčeta nezaposlena ili ako njihovi prihodi po članu domaćinstva ne prelaze 25% prosječne plate u TK. Broj korisnika ove novčane naknade iznosi 122.

Grafikon 5, Novčane naknade za žene

U oblasti socijalne zaštite ne postoje podaci razvrstani po spolu, ali prema procjeni uposlenika Centra za socijalni rad Živinice, žene su zastupljene sa oko 70 %, dok su preostalih 30 % muškarci.

Tabela broj 6, Socijalno ugrožene kategorije-stanje 2018. godine

	Vrsta i oblik socijalne zaštite	Broj korisnika
Materijalna naknada	Stalna novčana pomoć	4. 817
	Prava neratnih invalida	1. 249
	Prava za civilne žrtve rata	123
	Jednokratne novčane pomoći	885
	Dječiji dodatak	11. 627
	Uvećani dječiji dodatak	2. 402
	Subvencioniranje troškova prevoza djece, učenika i studenata	1. 368
	Djeca i omladina sa smetnjama u psihofizičkom razvoju	630
	Naknada za obrok u vrijeme nastave	882
	Zdravstveno osiguranje	764
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	Djeca	137
	Odrasli	120
Starateljstvo	Maloljetnici	26
	Odrasli	194
	Maloljetnička delikvencija	24
Zaštita porodica sa djecom	Naknada za vrijeme porodijskog odsustva	143

	Pomoć u prehrani djeteta do 6 mjeseci	515
	Jednokratna novčana pomoć za opremu djeteta	122

Analiza stanja ravnopravnosti ukazuje na trendove neravnopravnosti. Ovi nalazi su potvrđeni od tokom sastanaka sa predstavnicima grada i prikazani su ispod.

POLITIČKI ASPEKT	EKONOMSKI ASPEKT	SOCIJALNI ASPEKT
<ul style="list-style-type: none"> • Grad nema izgrađene mehanizme za uključivanje principa ravnopravnosti spolova u procese donošenja odluka; • U oblasti zdravstvene i socijalne zaštite ne postoje podaci razvrstani po spolu; • Zakon o ravnopravnosti spolova primjenjuje se „<i>de facto</i>“, stvarni uticaj žena je ispodprosječan; • Prisutna izrazita rodna segregacija u izboru zanimanja, što svjedoči o postojanju društvenih stereotipa o isključivo „ženskim“ i „muškim“ poslovima. • Slaba zainteresovanost žena za određene funkcije-na mjestu načelnika/gradonačelnika posljednjih dvadesetak godina nije se nalazila osoba ženskog spola. • 	<ul style="list-style-type: none"> • Osobe ženskog spola su ispod prosječno zastupljene kao nosioci imovinskih prava, što stvara ekonomsku zavisnost od muških članova domaćinstva; • Osobe ženskog spola su ispod prosječno zastupljene na tržištu rada, duže vrijeme čekaju na zaposlenje, a sve iz razloga što poslodavci nastoje izbjeći određene prekide u poslu zbog porodijskog odsustva, te se lakše opredjeljuju za osobe muškog spola; • Osobe ženskog spola su za svoj rad najčešće manje plaćene u odnosu na muškarce; • Osobe ženskog spola se rijetko odlučuju da pokrenu sopstveni posao-u malom broju registrovane su kao nosioci poljoprivrednih gazdinstava, ili ugostiteljskih objekata. • 	<ul style="list-style-type: none"> • Osobe ženskog spola su više zastupljene u socijalno ugroženim kategorijama u odnosu na osobe muškog spola; • Osobe ženskog spola u manjem procentu stižu visoko obrazovanje u odnosu na osobe muškog spola; • Osobe ženskog spola su podložne diskriminaciji, određeni poslovi su uslovljeni polom. •
PREPORUKE		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Uključiti mehanizme rodne ravnopravnosti u principe donošenja odluka; ➤ Istražiti zbog čega žene imaju slabu zainteresovanost za kandidovanje na funkcije odlučivanja; Istražiti lošu zastupljenost žena u savjetima mjesnih zajednica 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Motivisati žene da pokažu svoju kreativnost; ➤ Organizovanje edukativnih radionica; ➤ Motivisati žene da se odlučuju na pokretanje vlastitog biznisa. 	

Konačno kao oblast od posebnog značaje je saradnja sa organizacijama civilnog društva. U tom smislu potrebno je:

- Podsticati žene da se uključe u organizacije civilnog društva putem edukacija i projekata;
- Ojačati odnose jedinica lokalne samouprave sa organizacijama civilnog društva.

IV. Struktura Gender akcionog plana Grada Živinice

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti u općini i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini jasno je da je donošenje Gender akcionog plana Grada Živinice optimalan pristup.

U odnosu na te analize struktura Gender akcionog plana Grada Živinice za period 2020. – 2024. godina odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova i sadrži tri srednjeročna cilja te u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići i to

- Srednjeročni cilj 1. Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova
- Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Živinice
- Srednjeročni cilj 3. Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Struktura Gender akcionog plana Grada Živinice je prikazana shematski ispod dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta:

Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Grada Živinice za period 2020. – 2024. godina.

Srednjeročni cilj 1.
Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova

Kapaciteti komisija i službi za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni

Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova

Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova u prioritetnim oblastima

Budžet Grada sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)

Srednjeročni cilj 2.
Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Živinice

Dječaci i djevojčice ostvaruju jednake obrazovne rezultate

Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada

Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca

Grad doprinosi prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama

Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Grad vrši nadzor

Srednjeročni cilj 3.
Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Grad promovira ravnopravnost spolova

Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području Grada

Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova

V. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Grada Živinice za period 2020. – 2024. godina

CILJ: Grad Živinice je mjesto ravnopravnosti spolova					
Srednjoročni cilj 1: Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Iznos i zvor finansiranja
1. 1. Kapaciteti komisija i službi za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni	Obuke na temu ravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola	Komisija za jednakopravnost spolova	Održane dvije obuke za Komisija za jednakopravnost spolova i predstavnike službi	Mart 2020-2024	Budžet Grada i partnerstvo
	Utvrđeni instrumenti za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni	Komisija za jednakopravnost spolova	Utvrđena metodologija za procjenu uticaja propisa Utvrđena metodologija za analizu uticaja plana i budžeta	2022	Budžet Grada i partnerstvo
1.2. Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova	Provedene obuke za ključne komisije i službe Grada	Komisija za jednakopravnost spolova	Kapaciteti nadležnih službi grada omogućavaju primjenu metodologije za procjenu uticaja propisa i metodologije za analizu uticaja plana i budžeta	Kontinuirano	Redovna sredstva
1.3. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova	Uspostavljanje administrativne baze podataka	Gradske službe	Upostavljena i dostupna administrativna baza podataka	2020-2024	Redovna sredstva
1. 4. Budžet Grada sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Nadležne službe na osnovu analiza stanja u obrazloženju prijedloga Budžeta procijenile uticaj na (ne)ravnopravnost spolova kroz budžetske programe	Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i raseljene osobe	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	2020-2024	Redovna sredstva

		Služba za lokalni ekonomski razvoj, finansije i trezor i druge službe			
	Izveštaj o izvršenju Budžeta Grada sadrži informacije o uticaju na (ne)ravnopravnost spolova kroz budžetske programe	Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i raseljene osobe Služba za lokalni ekonomski razvoj, finansije i trezor i druge službe	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Planirati Sredstva za provođenje Gender akcionog plana Grada u Nacrtu Budžeta	Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i raseljene osobe Služba za lokalni ekonomski razvoj, finansije i trezor i druge službe	% aktivnosti po godinama za koji su odvojena sredstva	2020-2024	Redovna sredstva
Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine/Grada					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Iznos i zvor finansiranja
2.1. Dječaci i djevojčice ostvaruju jednake obrazovne rezultate	Promocija učešća djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja u kojima su manje zastupljeni	Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i raseljene osobe	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	Kontinuirano	Redovna sredstva

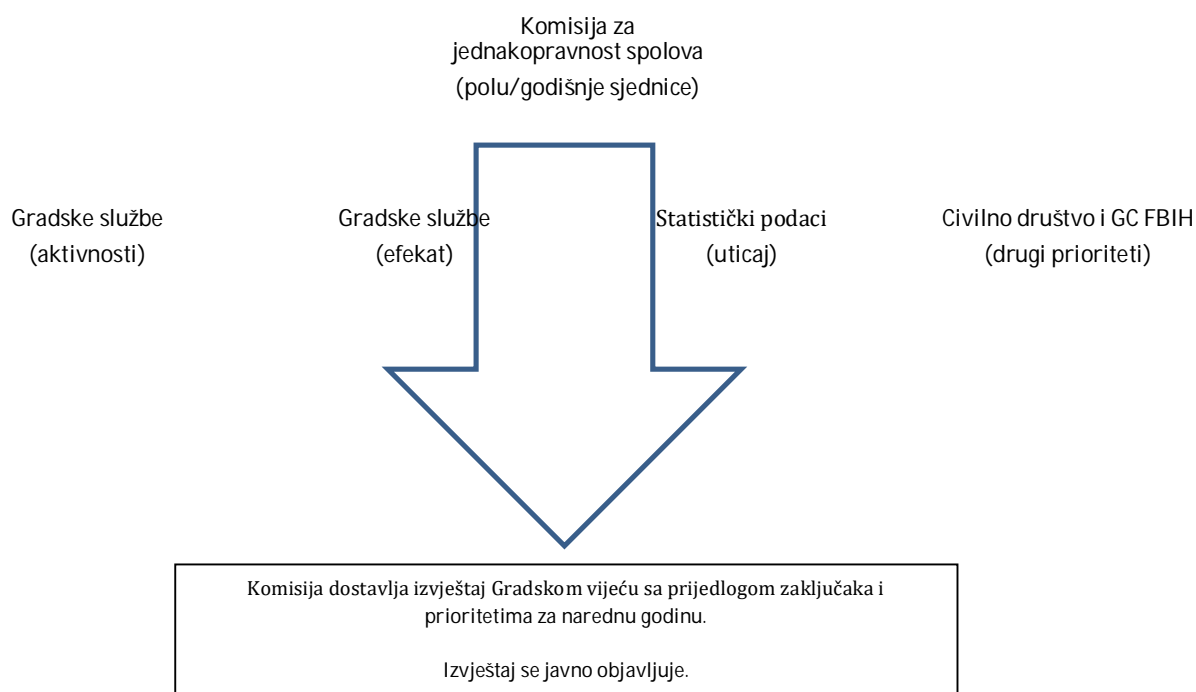
		Odsjek za stručne poslove gradonačelnika i odnose sa javnošću			
	Promocija učešća ravnopravnog učešća djevojčica i dječaka u obrazovanju u IKT-u	Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i raseljene osobe	Izrađen i provodi se program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima		Redovna sredstva
2. 2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Analizirati razloge manje stope zaposlenosti i veće stope nezaposlenosti žena na području grada	Služba za lokalni ekonomski razvoj, finansije i trezor	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	2021	Redovna sredstva
	Kreirati programe podrške nezaposlenim ženama kroz korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja	Služba za lokalni ekonomski razvoj, finansije i trezor	Izrađen program podrške	Kontinuirano	Budžet općine i partnerstvo
	Analizirati mogućnosti za unapređenje kapaciteta predškolskih ustanova	Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i raseljene osobe	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	2020-2024	Redovna sredstva
2. 3. Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca	Osigurati finansijsku podršku porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju	JU Centar za socijalni rad	Nastaviti sa osiguravanjem redovnu podrške porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju	Kontinuirano	Redovna sredstva
2. 4. Grad doprinosi prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Doprinos prevenciji nasilja nad ženama i nasilja u porodici obilježavanjem Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25. 11. – 10. 12.)	Komisija za jednakopravnost spolova	Grad se pridružio kampanji	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Redovno razmatranje izvještaja o nasilju u porodici Službe socijalne zaštite Grada	Komisija za jednakopravnost	Izvještaj raspravljen sa ključnim akterima i usvojene preporuke za djelovanje	Kontinuirano	Redovna sredstva

	Živinice	spolova JU Centar za socijalni rad			
	Organizovati obuke na temu seksualnog uznemiravanja prema nadležnostima i oblasti ovog LGAP	Komisija za jednakopravnost spolova	Članovi i članice komisije mogu prepoznati i odgovoriti na seksualno uznemiravanje u skladu sa Kodeksom ponašanja kao osnov političkog integriteta izabranih zvaničnika Grada	April 2022 April 2024	Budžet općine i partnerstvo
2. 5. Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Grad vrši nadzor	Analizirati uzroke podzastupljenost žene u Savjetima mjesnih zajednica Grada	Komisija za jednakopravnost spolova	Analiza izrađena sa prijedlogom mjera	2020-2024	Redovna sredstva
	Osigurati ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim komisijama Grada uključujući i predsjednike/ce komisija	Gradsko vijeće/službe	Muškarci i žene zastupljeni sa najmanje 40% u svim komisija koje osnivaju tijela Grada	2020-2024	Redovna sredstva
Srednjoročni cilj 3: Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Iznos i zvor finansiranja
3. 1. Grad promovira ravnopravnost spolova	Utvrđen je Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost spolova	Komisija za jednakopravnost spolova	Obilježavaju se 8. mart „Međunarodni dan žena“, Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25. 11. – 10. 12.), Međunarodni dan žena u IKT-u, 19. 11. Međunarodni dan muškaraca i drugi	2020	Budžet grada i partnerstvo
	Promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana Grada su dostupni na web stranici i u šalter salama	Služba za odnose sa javnošću i protokol	Broj izrađenih materijala	Kontinuirano	Budžet grada i partnerstvo
3. 2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti	Komisija za jednakopravnost spolova organizuje sjednice sa ciljem praćenja	Komisija za jednakopravnost	Održana polugodišnja i godišnja sjednica na kojoj je razmotren napredak i utvrđeni	Kontinuirano	Redovna sredstva

spolova na području Grada	provođenja (monitoring) Gender akcionog plana	spolova	prioriteti za naredni period		
	Gradsko vijeće razmatra izvještaj o provođenju Gender akcionog plana	Gradsko vijeće	Usvojen izvještaj i doneseni zaključci o prioritetima	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Izvršiti procjenu (evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnovu za izradu narednog Gender akcionog plana	Komisija za jednakopravnost spolova	Izvršena procjena provođenja Gender akcionog plana	2024	Budžet grada i partnerstvo
3. 3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova	Utvrđiti spisak organizacija civilnog društva i pojedinaca koje se bave ravnopravnošću spolova	Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i raseljene osobe	Spisak dostupan svim gradskim tijelima i na web stranici Grada	2020-2024	Redovna sredstva
	Organizira se tematska sjednica sa civilnim društvom sa ciljem definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spolova	Komisija za jednakopravnost spolova	Tokom tematske sjednice prikupljeni prijedlozi civilnog društva u pogledu prioriteta	2022	Redovna sredstva

VI. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana Grada Živinice

Osnovni mehanizam praćenja provedbe Gender akcionog plana Grada jeste nadzor koji provodi Komisija za jednakopravnost spolova. Zadatak Komisije je da prati aktivnosti provedbe, prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. Nadzor nad provedbom pratit će se organizacijom sjednica za nadzor svakih šest mjeseci kojom prilikom će nadležna tijela i službe Komisiji će redovno i sistematski dostavljati informacije o provedbi. Pored toga Komisija će jednom godišnje informisati Gradsko vijeće i sve ključne aktere uključene u implementaciju aktivnosti o ostvareni rezultatima te će predlagati Gradskom vijeću odgovarajuće zaključke.

VII. Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti spolova

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na

- a) nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu;
- b) nasilje koje se dešava u široj zajednici;
- c) nasilje koje počine ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;
- d) nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za jednakopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzele u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca imajući u vidu njihove različite uloge u porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni.

VIII. OBRAZLOŽENJE

PRAVNI OSNOV

Na osnovu člana 13. Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 49/06 i 51/09), člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 16/03 i 102/09, prečišćeni tekst broj: 32/10), Gender akcionog plana BiH, člana 19. , 141. i 142. Statuta Grada Živinice („Službene novine, broj:xx /xx), Poslovnika Gradskog vijeća Grada Živinice („Službene novine“, broj: xx/xx), Odluke o pristupanju izradi Gender akcionog plana Grada Živinice za period 2020. -2024. godine (ona koju je potpisao načelnik)..

RAZLOZI DONOŠENJA GENDER AKCIONOG PLANA GRADA

Izrada dokumenta pod nazivom „Gender akcioni plan Grada Živinice za period 2020. -2024. godine“, je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BIH („Službeni glasnik BiH“ broj:32/10), u te je potvrđena u svakoj oblasti Gender akcionog plana BIH prema kojem su u svakoj oblasti nosioci odgovornosti i jedinice lokalne samouprave. Prema članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica lokalne samouprave su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze. Pored toga, Evropska Povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou predviđa da će njene jedinice lokalne samouprave, u skladu sa svojim nadležnostima “priznati, poštovati i primjenjivati relevantna prava i principe ravnopravnosti između žena i muškaraca i boriti se protiv nepovoljnog položaja i diskriminacije na osnovu spola”. (Član 8.) Povelja priznaje jednako pravo žena i muškaraca da učestvuju u političkom i građanskom životu (Član 2. i 3.), kao i pravo žena da se njihova pitanja rješavaju ravnopravno, nepristrasno, pravedno i u prihvatljivom roku (Član 3.), te obavezuje potpisnice da provode niz koraka kojima će omogućiti ostvarivanje ovih prava u praksi.